

Oddíl 1

Finanční majetek

Finanční majetek se dělí v účetnictví na **krátkodobý** a **dlouhodobý**. Záleží na tom, jaký záměr má účetní jednotka v době pořízení tohoto majetku. Pokud předpokládá, že jej bude vlastnit po dobu kratší jednoho roku, účtuje o něm jako o krátkodobém finančním majetku, pokud předpokládá, že jej bude vlastnit po dobu delší jednoho roku, jedná se o majetek finanční dlouhodobý. Dlouhodobý finanční majetek se účtuje v účtové skupině 06, krátkodobý ve třídě druhé respektive třetí.

Do finančního majetku patří cenné papíry a podíly, směnky, ceniny, peníze v hotovosti a na účtu.

Cenné papíry se z věcného hlediska dělí na úvěrové a majetkové. **Úvěrové cenné papíry** jsou obligace (dluhopisy), **majetkové** jsou zejména akcie. Obligace mohou emitovat ty subjekty, které splní zákonné podmínky – např. stát, obce, podniky atd. Tím, že si zakoupím obligaci, poskytnu emitentovi půjčku za předem domluvený úrok. Pokud jsem vlastníkem akcií, jsem spolujednatel podniku a mám právo účastnit se valné hromady, zde hlasovat, dávat dotazy, dále mám právo získat dividendu a případně svůj podíl na likvidačním zůstatku. Podle toho, kolik procent akcií z celkového množství jich vlastním, jsem majitelem s rozhodujícím vlivem, s podstatným vlivem nebo majitelem menšinovým.

Ovládající či řídicí společnost je taková, která může v obchodní korporaci přímo nebo nepřímo uplatňovat rozhodující vliv vůči ovládané osobě. Ovládaná společnost se pak nazývá dceřinou společností.

Obchodní společnost, ve které společnost mateřská uplatňuje podstatný vliv, je nazývána přidruženým podnikem.

Cenné papíry se k okamžiku pořízení oceňují **pořizovací cenou**, což je cena, za kterou byly pořízeny včetně nákladů s pořízením souvisejících. Sem patří poplatky a provize burze nebo jinému veřejnému trhu, odměny právníkům, poradcům a makléřům. Nepatří sem ovšem úroky z úvěru, který si účetní jednotka na pořízení cenného papíru vzala. U dlužných cenných papírů se do pořizovací ceny zahrne i naběhlý úrokový výnos do doby pořízení tohoto cenného papíru. U směnky, která slouží jako platební prostředek, je pořizovací cenou hodnota pohledávky, kterou směnka nahrazuje.

Majetkové cenné papíry a podíly, které byly získány jako protihodnota za nepeněžitý vklad vložený do obchodní společnosti či družstva se oceňují pořizovací cenou, která u vkladatele zahrnuje účetní zůstatkovou hodnotu nepeněžitého vkladu - bez ohledu na ocenění tohoto vkladu v příslušné obchodní společnosti či v družstvu.

Směnka je abstraktní cenný papír. Ke svému vzniku tedy nepotřebuje právní důvod, obstojí sama o sobě. Směnky jsou vlastní, které poznáme podle formulace „zaplatím za tuto směnku“ nebo cizí, které poznáme podle formulace „zaplaťte za tuto směnku“. U směnky vlastní jsou dva účastníci, a to výstavce (emitent) a osoba, na jejíž jméno je směnka vydána (remitent). U směnky cizí navíc přistupuje směnečník, což je osoba, které je přikázáno zaplatit.

Směnka má **funkci platební** a **zajišťovací**. Platební funkce znamená, že ji lze použít jako platební prostředek, neboť majitel ji může před okamžikem splatnosti prodat a získat tak potřebné peníze. Zajišťovací funkce spočívá v tom, že zajišťuje peněžitý závazek v okamžiku, kdy povinnost uhradit původní peněžitý závazek nebyla splněna.

Eskont směnky – je to prodej směnky před termínem splatnosti. Peněžní ústav tak poskytuje osobě, která mu směnku prodala, tzv. eskontní úvěr. Pokud však dlužník ze směnky bance dluh v termínu řádně neproplatí, obrátí se banka na tu osobu, od které směnku odkoupila, s požadavkem na úhradu celého dluhu.

Aby směnka byla právoplatná, musí obsahovat některé náležitosti. V textu musí být vyjádřeno, že se jedná o směnku, nestačí uvést toto slovo pouze v nadpisu. Musí být uveden bezpodmínečný slib zaplatit určitou konkrétní sumu v případě směnky vlastní, u směnky cizí musí být uveden bezpodmínečný příkaz zaplatit konkrétní sumu. Musí být uvedeno jméno osoby, která má platit, místo, kde má být placeno, jméno osoby, které má být placeno, datum a místo vystavení směnky a podpis výstavce. Nezbytný je též údaj o splatnosti, kdy jsou čtyři možnosti:

1. Vistasměnka – je splatná při předložení – na viděnou
2. Časová vistasměnka – je splatná za určitý konkrétní čas po viděné
3. Dato směnka – je splatná v určitém čase po vystavení směnky
4. Fixní směnka – den splatnosti je stanoven přesným datem.

Zvláštním typem směnky je tzv. **blankosměnka** – biancosměnka, která je vyplněna částečně a chybějící údaje jsou doplněny dodatečně. Tento dokument musí obsahovat alespoň jeden podpis, v textu musí být slovo směnka. Zásadní je skutečnost, že osoba, která tuto listinu vystavila, udělila písemně nabyvateli směnky tzv. směnečné právo vyplňovací, tzn. právo doplnit chybějící údaje. Blankosměnku využívají např. peněžní ústavy v případě poskytnutí půjčky, kdy se jistí pro případ, že dlužník přestane úvěr splácet.

Vybrané účetní operace při účtování o cenných papírech:

1. Z bankovního účtu placena záloha na pořízení dlouhodobého cenného papíru:

053 (poskytnuté zálohy na dlouhodobý finanční majetek) na straně Má dáti a 221 (bankovní účty) na straně Dal

2. Z bankovního účtu zaplacená nakoupená akcie s rozhodujícím vlivem:

061 (podílové cenné papíry a podíly v ovládaných osobách) na straně Má dáti a 221 (bankovní účty) na straně Dal

3. Z bankovního účtu zaplacen podíl s podstatným vlivem:

062 (podílové cenné papíry a podíly v účetních jednotkách pod podstatným vlivem) na straně Má dáti a 221 (bankovní účty) na straně Dal

4. Nárok na dividendu nebo podíl na zisku:

378 (jiné pohledávky) na straně Má dáti a 665 nebo 666 (výnosy z dlouhodobého či krátkodobého finančního majetku) na straně Dal

5. Pořízení krátkodobého dluhopisu k obchodování:

254 (dluhové cenné papíry k obchodování) na straně Má dáti a 221 (bankovní účty) na straně Dal

Při prodeji cenných papírů se účtuje jejich pořizovací cena na účet 561 (prodané cenné papíry) na stranu Má dáti a cenný papír se na straně Dal odúčtuje z příslušného účtu. Tržba za tento cenný papír je pak na straně Dal výnosem na účtu 661 (tržby z prodeje cenných papírů, podílů a ostatního dlouhodobého finančního majetku).

Získaný eskontní úvěr v případě eskontu směnky je pak podle lhůty splatnosti účtován na straně Dal účtu 232 (eskontní úvěry) v případě splatnosti do jednoho roku. Pokud je splatný na dobu delší jednoho roku, je závazek vyjádřen na straně Dal na účtu 461 (bankovní úvěry).

Pokud účetní jednotka nakupuje zlato nebo jiné drahé kovy a kameny jako investici, pak o tomto majetku účtuje jako o dlouhodobém finančním majetku. Pokud s nimi aktivně obchoduje, vykazuje je v zásobách. Jsou-li součástí dlouhodobého majetku, např. vrtné soupravy s diamantovou hlavicí, vykazuje je též v dlouhodobém hmotném majetku.

Krátkodobý finanční majetek

Řadíme do něho peníze v hotovosti, na bankovních účtech, ceniny a cenné papíry (akcie, dluhopisy), které byly pořízeny se záměrem, že je účetní jednotka bude vlastnit po dobu kratší jednoho roku.

Peníze v hotovosti se účtují na účtu 211 pokladna. Je to účet rozvahový aktivní, účtuje se na něm na základě příjmových či výdajových pokladních dokladů.

Při účtování peněz na bankovních účtech se používá rozvahový aktivní účet 221. Účtuje se na něm na základě výpisů z bankovního účtu.

Účet 261 peníze na cestě není aktivní ani pasivní, neboť může mít zůstatek na straně Má dáti i na straně Dal. Na konci účetního období by však jeho hodnota měla být nulová. Používá se v rámci jedné účetní jednotky při převodu peněz mezi dvěma pokladnami, mezi dvěma bankovními účty, mezi pokladnou a bankovním účtem a pokud si účetní jednotka bere či splácí úvěr.

Vybrané příklady účtování na účtu 261 peníze na cestě:

1. Účetní jednotka si bere úvěr se splatností do jednoho roku:
221 (bankovní účty) na straně Má dáti a 261 (peníze na cestě) na straně Dal – účtováno na základě výpisu z bankovního účtu
261 (peníze na cestě) na straně Má dáti a 231 (krátkodobé bankovní úvěry) na straně Dal – účtováno na základě výpisu z úvěru
2. Účetní jednotka splácí dlouhodobý úvěr:
461 (bankovní úvěry) na straně Má dáti a 261 (peníze na cestě) na straně Dal – účtováno na základě výpisu z úvěru
261 (peníze na cestě) na straně Má dáti a 221 (bankovní účty) na straně Dal – účtováno na základě výpisu z bankovního účtu
3. Podnik dotuje svou pokladnu ze svého bankovního účtu
211 (pokladna) na straně Má dáti a 261 (peníze na cestě) na straně Dal – účtováno na základě příjmového pokladního dokladu
Zároveň by měla následovat účetní operace:
261 (peníze na cestě) na straně Má dáti a 221 (bankovní účty) na straně Dal – účtováno na základě výpisu z bankovního účtu
4. Podnik odvádí ze své pokladny hotovost na bankovní účet
261 (peníze na cestě) na straně Má dáti a 211 (pokladna) na straně Dal – účtováno na základě výdajového pokladního dokladu
Zároveň by měla následovat účetní operace:
221 (bankovní účty) na straně Má dáti a 261 (peníze na cestě) na straně Dal – účtováno na základě výpisu z bankovního účtu

Ceniny - účet 213 je rozvahový účet aktivní. Do cenin patří známky, kolky, stravenky, karty na pohonné hmoty či telefonní karty, na nichž je uvedena cena, do které je možno čerpat. Evidují se v nominální hodnotě. Pokud má účetní jednotka více druhů cenin, je nutno účet 213 rozlišovat analyticky. Ceniny by měly být stejně tak jako peníze v hotovosti uchovávány v trezoru.

Při účtování o spotřebě cenin je na straně Dal vždy účet 213 ceniny. Na straně Má dáti může být podle druhu cenin např. účet 501 (spotřeba materiálu) v případě pohonných hmot, 518 (ostatní služby) v případě poštovních známek či telefonních karet. Pokud se jedná o stravenky, tak na straně Má dáti může být účet 527 (zákonné sociální náklady) – část, kterou hradí zaměstnavatel, účet 427 (ostatní fondy) – pokud zaměstnavatel přispívá na stravenky ze sociálního fondu a účet 335 (pohledávky za zaměstnanci) – to je část hodnoty stravenky, kterou si hradí sám zaměstnanec.

Účtování o vlastní výrobě

Jedná se o nedokončené výrobky a polotovary a o hotové výrobky. Nedokončené výrobky a polotovary se účtují na rozvahový účet aktivní 121, polotovary se účtují na rozvahový účet aktivní 123. I u těchto zásob lze účtovat buď metodou a nebo metodou b.

Pokud je použita **metoda b**, pak se v průběhu účetního období na účty 121 a 123 vůbec neúčtuje a je třeba pečlivě vést operativní evidenci o těchto zásobách. Na konci účetního období na základě inventarizace se pak hodnota tohoto majetku

zaúčtuje na příslušné majetkové účty 121 či 123 na stranu Má dáti. Souvztažným účtem na straně Dal bude buď účet 581 – změna stavu nedokončené výroby a polotovarů nebo účet 583 – změna stavu výrobků. Pokud k prvnímu dni účetního období je na účtu 121 nebo 123 nějaká hodnota, což je cena těchto zásob z posledního dne minulého účetního období, musíme ji odúčtovat, a to 581 – změna stavu nedokončené výroby a polotovarů na straně Má dáti a 121 – nedokončená výroba a polotovary na straně Dal, respektive 583 – změna stavu výrobků na straně Má dáti a 123 – výrobky na straně Dal.

Pokud účtujeme **metodou a**, pak průběžně účtujeme na základě příjmemek o navýšení hodnoty nedokončených výrobků a polotovarů na skladě zápisem na účtu 121 na straně Má dáti a 581 na straně Dal či 123 strana Má dáti a 583 strana Dal. O snížení hodnoty tohoto majetku ve skladu pak průběžně účtujeme na základě výdejek na účtu 581 strana Má dáti souvztažně s účtem 121 na straně Dal, respektive 583 na straně Má dáti a 123 na straně Dal.

Účtování o dani z přidané hodnoty

Předmětem daně z přidané hodnoty je dodání zboží či služby za úplatu osobou povinnou k dani v rámci uskutečňování ekonomické činnosti s místem plnění v tuzemsku, pořízení zboží z jiného členského státu za úplatu uskutečněné v tuzemsku osobu povinnou k dani v rámci uskutečňování ekonomické činnosti nebo právnickou osobou nepovinnou k dani, pořízení nového dopravního prostředku z jiného členského státu za úplatu osobou nepovinnou k dani nebo dovoz zboží s místem plnění v tuzemsku.

Tuto daň definuje zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty – v rámci několika desítek novel.

Plátcem daně z přidané hodnoty se stane osoba povinná k dani se sídlem v tuzemsku, jejíž obrat za nejvýše 12 bezprostředně předcházejících po sobě jdoucích kalendářních měsíců přesáhne 1 milion korun. Tato osoba se stane plátcem od prvního dne druhého měsíce následujícího po měsíci, ve kterém překročila stanovený obrat. Plátce daně z přidané hodnoty je povinen vystavovat daňové doklady, a to do 15 dnů ode dne, kdy vznikla povinnost přiznat daň nebo plnění. Dále pak musí elektronicky podávat daňová přiznání a kontrolní hlášení, a to do 25 dnů po skončení kalendářního měsíce. Zdaňovacím obdobím je kalendářní měsíc. Je uplatňována základní sazba ve výši 21 % a dále pak první snížená sazba ve výši 15 % nebo druhá snížená sazba ve výši 10 %. Některá plnění, např. základní poštovní služby, penzijní a pojišťovací činnosti atd. jsou od daně z přidané hodnoty osvobozena. Plátcí daně z přidané hodnoty mají nárok na odpočet této daně zaplacené na vstupu a povinně zdaňují své výstupy – zdanitelná plnění, pokud nejsou osvobozena od DPH.

Neplátce daně z přidané hodnoty nemá nárok na odpočet DPH. Ta se u něho stává součástí ocenění majetku nebo v případě služeb vstupuje do nákladů.

U plátce daně z přidané hodnoty je tato daň v podstatě průběžnou položkou, není součástí ocenění majetku.

Je používán rozvahový účet 343 daň z přidané hodnoty, na který se účtuje na základě daňových dokladů. Ty se archivují minimálně 10 let počínaje rokem, který následuje po roce, kdy byl tento doklad vystaven. Je vhodné tento účet členit analyticky. Účet může mít zůstatek jak na straně Má dáti, tak na straně Dal.

Údaje o dani z přidané hodnoty se na daňových dokladech uvádějí v české měně.

Příklady účtování:

1. Nákup - faktura došlá za zboží celkem Kč 121 000,-, z toho DPH činí 21%.

Celou částku Kč 121 000,- dluží odběratel dodavateli, což se projeví na účtu 321 dodavatelé na straně Dal. Základ bez DPH, tedy Kč 100 000,- bude evidován v metodě a na účtu 131 pořízení zboží nebo v metodě b na účtu 504 prodané zboží na straně Má dáti. Částka daně z přidané hodnoty Kč 21 000,- se zaúčtuje na straně Má dáti účtu 343.

Je možno účtovat i druhým způsobem, kdy základ Kč 100 000,- se zaúčtuje na stranu Má dáti účtu 131 pořízení zboží nebo 504 prodané zboží a souvztažně na straně Dal bude účet 321 dodavatelé. Daň z přidané hodnoty ve výši Kč 21 000,- se na straně Má dáti zaúčtuje na účet 343 a souvztažně na straně Dal bude účet 321 dodavatelé.

2. Prodej – vystavená faktura za službu Kč 242 000,-, z toho DPH činí 21 %.

Celá fakturovaná částka Kč 242 000,- je pro prodávajícího pohledávkou, kterou zaúčtuje na účtu 311 odběratelé na straně Má dáti. Základ bez daně Kč 200 000,- je pro něj výnosem, který se účtuje na stranu Dal účtu 602 tržby z prodeje služeb. Současně daň z přidané hodnoty ve výši Kč 42 000,- se zaúčtuje též na stranu Dal účtu 343.

Je možno zaúčtovat i druhým způsobem, kdy na straně Má dáti se eviduje pohledávka za odběratelem účet 311 ve výši Kč 200 000,- a stejná částka se zaúčtuje na stranu Dal na účtu 602 tržby z prodeje služeb. Daň z přidané hodnoty se pak

zaeviduje na Má dáti účtu 311 odběratelé a souvztažně na stranu Dal účtu 343.

3. Z bankovního účtu je placena finančnímu úřadu daň z přidané hodnoty.
Účet 343 daň z přidané hodnoty na straně Má dáti a bankovní účty 221 strana Dal.
4. Finanční úřad vrací na účet podnikatele nadměrný odpočet daně z přidané hodnoty v případě, kdy za období byla vyšší daň na vstupu než na výstupu.
Účet 221 bankovní účty na straně Má dáti a účet 343 daň z přidané hodnoty na straně Dal.
5. Vystavená faktura za prodané výrobky celkem Kč 110 000,-, z toho DPH činí Kč 10 000,-

Celková částka Kč 110 000,- je pohledávkou za odběratelem na účtu 311 odběratelé na straně Má dáti. Na straně Dal budeme účtovat výnosy – účet 601 tržby za vlastní výrobky ve výši Kč 100 000,- a daň z přidané hodnoty ve výši Kč 10 000,- na účtu 343 DPH.

Účtování lze též rozložit, a to tak, že základ bez DPH, tzn. Kč 100 000,-, se bude účtovat na Má dáti na účet 311 odběratelé a na straně Dal bude účet 601 tržby za vlastní výrobky. Daň z přidané hodnoty se pak zaúčtuje na stranu Má dáti účtu 311 odběratelé a na stranu Dal účtu 343 DPH.